

Una Stroda „SIEVIEŠU ORDINĀCIJA: SVARĪGĀKIE BIBLISKIE, VĒSTURISKIE UN ANTROPOLOĢISKIE PRETARGUMENTI UN TO ATSPĒKOJUMS” (*maģistra darbs Lutheran School of Theology, Chicago*) fragments

Baznīctēvi un viņu attieksme pret sievieti baznīcā

Treškārt, Baznīcas tradīciju un vēsturi ļoti lielā mērā ir veidojuši un ietekmējuši baznīctēvi - Irenejs, Augustīns, Jānis Zeltamute, Origēns, Tertuliāns, Atanāzijs un citi. Baznīcas šodien joprojām atsaucas uz viņu rakstītajiem tekstiem un uzskata tos par gandrīz līdzvērtīgiem Jaunās Derības rakstiem. Diemžēl, baznīctēvu nostāja attiecībā pret sievietēm bija izteikti negatīva. Viens no iemesliem šādai negativitātei ir vispārējā tā laikmeta situācija, kuŗu raksturo kristietības cīņa ar gnosticīsmu, kas bija galvenā problēma kristīgajā baznīcā sākot ar otro gadsimtu. Gnosticisms ir mācība par to, ka pasaule un matērija ir slikta, atrodas ļaunuma varā un nevar tikt pestīta. Tikai neliela daļa cilvēces var tikt atpestīta mūžīgai dzīvībai, jo tā ir uztvērusi dievišķo dzirksti, ar kuru dažās gnostiķu sektās tika saprasts Jēzus Kristus. Gnosticisms uzskatīja, ka sieviete ir līdzvērtīga vīrietim. Dievam tika piedēvētas abu dzimumu īpašības. Gnostiķu sektās sievietes varēja mācīt, dziedināt, būt par priesterēm, ceļojošām evaņģēlistiem, pat bīskapiem, un aktīvi piedalīties Baznīcas liturģijā.¹

Baznīctēvu nostāja attiecībā pret gnosticisma teoloģiju un praksi bija izteikti negatīva. Tomēr, uzmanīgāk palasot baznīctēvu rakstus, tajos nav iespējams atrast neko tādu, ko varētu izmantot kā argumentu pret sieviešu ordināciju principā: neviens no Baznīctēviem pat nepiemin ordināciju. Viss, ko viņi dara, ir nosoda gnosticīsmu. Tajos gadījumos, kad sieviešu kalpošana tiek nosodīta, baznīctēvi nevēršas pret tradicionālajās kristīgajās draudzēs esošajām sievietēm, bet gan pret tām, kas pieder pie gnostiķiem. Pēc Baznīctēvu domām, šī piederība liecina, ka viņas ir pilnas ar dēmoniņiem, nevis Svēto Garu.

Baznīctēvu rakstos var pamanīt tendenci vilkt paralēles starp gnosticīsmu kā herēzi un sievieti kā herēzes iemiesojumu. Tomēr viņi nekad nesaka, ka sievietēm nedrīkstētu ļaut kalpot baznīcā tā iemesla dēļ, ka to dara pie gnostiķiem. Tā vietā viņi bieži atkārtoti, ka sieviete ir zemākas pakāpes radījums, jo tā esot teikts 1.Mozus grāmatā, 1.Vēstulē Korintiešiem, un 1.Vēstulē Timotejam. Kaut arī šodien baznīcas ir atzinušas, ka šāda veida argumenti vairs nav pieņemami, tie vēl aizvien izskan, kad tiek citēti baznīctēvi. Tā, Tertulians uzskatīja, ka sieviete ir nekad neizsīkstošs grēka avots, Irenejam likās, ka pirmās sievietes dēļ visa radība ir tikusi nolemta nāvei, saskaņā ar Augustīnu sieviete ir pēc dabas zemāks radījums

¹ Robert M. Grant, *Gnosticism. A source book of heretical writings from the Early Christian period* (New York: Harper & Brothers, 1961), Elaine H. Pagels, “What Became of God the Mother? Conflicting Images of God in Early Christianity” in *Studies in Early Christianity*, Vol.V, *Gnosticism in the Early Church*, ed. David M. Scholer (New York & London: Garland Publishing, Inc., 1993).

nekā vīrietis un ir atbildīga par iedzimto grēku, Zeltamute domāja, ka sieviete nemaz nav radīta pēc Dieva līdzības, Origenam nepatika pravietošana kā tāda utt. Baznīctēvi nekad nepiedāvā nevienu teoloģisku argumentu pret sieviešu ordināciju, izņemot to, ka „daba tā ir nolikusi”, un tajos gadījumos, kad viņi citē Bībeli, šie citāti ir ārpus oriģinālā konteksta. Tādējādi, visa argumentācija, izejot no Baznīcas tradīcijas, neiztur kritiku, jo baznīctēvi neatzina sieviešu kalpošanu tāpēc, ka uzskatīja tās par nepilnīgiem radījumiem un nevis tāpēc, ka gribētu būt uzticīgi Jēzus piemēram, ka Baznīca vēlāk apgalvoja.²

Sieviešu ordinācijas tradīcija

Ceturtkārt, cik ticami ir Baznīcas apgalvojumi, ka tā vienmēr ir bijusi uzticīga Jēzus piemēram un nekad nav ordinējusi sievietes? Vēl vairāk, Baznīca arī uzsver, ka jebkāda novirze no šīs senās tradīcijas būtu bīstams jaunieviesums, kura sekas varētu būt neparedzamas. Tomēr izrādās, ka sieviešu ordinācija nav nekāds jaunums Baznīcas vēsturē, kaut arī ilgu laiku daudzi tā domāja, un šo domu palīdzēja uzturēt nepilnīga vēsturiska informācija, kā rezultātā daudzas Baznīcas šodien apgalvo: sieviešu ordinācija ir kaut kas jauns, un tās ir sekas mūsdienu feminisma un sieviešu emancipācijas kustībām.

Jau Jaunā Derība apliecina, ka sievietes bija aktīvas evaņģēlija sludinātājas, pravietes un skolotājas. Arī vēlāk, piemēram, 4. gadsimta dokuments *Didaskalia*, kam bija apustuliska autoritāte, norāda uz to, ka „arī Jēzu viņa kalpošanā atbalstīja sievietes” un ka Baznīcai ir liela nepieciešamība pēc sievietēm diakonēm. No tā mēs varam secināt, ka vismaz līdz 4. gadsimtam neeksistē nekādi autoritatīvi dokumenti, no kuriem varētu spriest, ka sievietes netika ordinētas tādēļ, ka Baznīca sekoja Jēzus piemēram neordinēt sievietes.³

Daudzkārt ieviešu ordinācijas pretinieki uzsver, ka Austrumu kristietība, kurai vislabāk izdevies saglabāt seno kristīgo tradīciju, ir īstena patiesās baznīcas mācības uzturētāja šajā jautājumā, un tā cieši turas pie savas nostājas. Te gan ir jāsaprot, ka ir drošas liecības par to, ka Austrumu Baznīcā 3. un 4. gadsimtā sievietes tika ordinētas ar roku uzlikšanu un šai ordinācijai pilnīgi noteikti bija sakramentāls raksturs. Šāda prakse turpinājās Bizantijā līdz 12. gadsimtam un Sīrijā līdz pat 15. gadsimtam. Varbūt ne visi bīskapi, bet katrā ziņā daudzi bīskapi uzskatīja diakones un abates par ordinētām tāpat kā tika ordinēti abati un diakoni. Tātad mēs redzam, ka vismaz pusi no kristietības vēstures sievietes tika ordinētas. No tā var secināt, ka uzstājīgais apgalvojums par to, ka Baznīca vēlas būt uzticīga apustuliskajai tradīcijai, ir ļoti apšaubāms. Drīzāk var teikt, ka ir bijusi sieviešu ordinēšanas tradīcija, un Baznīca ir tai neuzticīga. Tie, kas līdz pat vēlajiem viduslaikiem bija pret sieviešu ordināciju, nebalstīja savus arguments teoloģiskos pamatojumos, bet sabiedrības aizspriedumos. Līdz pat 12. gadsimtam netika

² J. Kevin Coyle, „The Fathers on Women and Women’s Ordination” in *Studies in Early Christianity*, Vol.XIV, *Women in Early Christianity*, ed. David M. Scholer (New York & London: Garland Publishing, Inc., 1993).

³ John Wijngaards, *The Ordination of Women in the Catholic Church. Unmasking a Cuckoo’s Egg Tradition* (New York: Continuum, 2001).

izmantoti nekādi teoloģiskie argumenti pret sieviešu ordināciju, izņemot argumentu, ka sievietes ir nepilnvērtīga cilvēciska būtne un tādēļ nevar tikt ordinētas.⁴

Ir tādi sieviešu ordinācijas pretinieki, kas saka, ka „īstā” kristīgā Baznīca nekad nav ordinējusi sievietes - to ir darījušas tikai herētiskas sekas. Galvenā problēma šeit ir tāda, ka pirmajos kristietības gadsimtos nav nemaz tik vienkārši noteikt atšķirību starp herēzi un pareizo mācību. Baznīcai nebija ne skaidru robežu, ne vienotas mācības, ne vienotas pārvaldes. Evaņģēlijs bija izplatījies un iztulkots visdažādākajos kultūras kontekstos un radījis teoloģijas, kas būtiski atšķīrās viena no otras. Pats jēdziens „kristīgā baznīca” bija ļoti miglains. Tādēļ bieži sastopamais uzskats, ka „herēzes” vienmēr un visur laika ziņā ir radušās vēlāk nekā „patiesā apustuļu mācība”, un tās ir bijušas opozīcijā patiesai mācībai, kas bijusi skaidri un saprotami formulēta no paša sākuma, ir ļoti apšaubāms pieņēmums.⁵

Daudzi no tiem, kas šodien noliedz sieviešu ordinācijas iespēju, tomēr atzīst, ka pirmbaznīcā zināma veida ordinācijas ir notikušas un tās turpinājušās līdz pat otrā gadsimta sākumam. Taču viņi noliedz, ka tās bijušas „īstas” ordinācijas, un tās nekādā gadījumā neesot salīdzināmas ar to, ko mēs šodien saprotam ar ordināciju, jo sevišķi vīriešu ordināciju. Šim apgalvojumam zināmā mērā ir taisnība: ordinācija nav vienmēr nozīmējusi vienu un to pašu. Iesākumā, ordinācijas izpratne bija tuva tam, kā šo vārdu lietoja ikdienā Romas impērijā: ar to varēja apzīmēt kādu īpašu posmu dzīvē, bet to lietoja ne tikai Baznīcā. No šāda viedokļa var piekrist, ka sieviešu ordinācijas nebija „īstas” ordinācijas; taču tādā gadījumā arī vīriešu ordinācijas nebija „īstas”. No otras puses, tas vēl nenozīmē, ka pirmbaznīcā neviens netika ordinēts, kaut arī šodien mēs ordināciju saprotam savādāk. Ne tikai viduslaiku ordeņi, bet arī bīskapi un pāvesti uzskatīja, ka sievietes tiek ordinētas, ievestas amatā, kaut arī tam nebija neatgriezeniska vērtība, kā tas mācītāja amatam ir šodien. Ordinēti tika gan vīrieši, gan sievietes. Neviens no vēstures avotiem no 5. līdz pat 12. gadsimtam neliecina, ka vīriešu un sieviešu ordinācijas būtu jebkādā veidā atšķirīgas.⁶

Baznīcas tradīcijas interpretēšana

Šodien Baznīca mēģina izskaidrot šos faktus ar apgalvojumu, ka vārda „ordinācija” lietošana agrajos viduslaikos bijusi kļūda, tās kā terminu juceklis, kas vēlāk tika atklāts un novērsts, un ar to Baznīca domā, ka „īstā” saprašana par ordināciju ir tā, kas mums ir šodien. Diemžēl šāda pieeja izpratnei par kristīgās domas un mācības attīstību ir plaši izplatīta. Saskaņā ar šādu domāšanu, daži periodi un dokumenti baznīcas vēsturē ir normatīvi un citi nav, jo salīdzinājumā ar vēlākiem normatīvajiem periodiem un dokumentiem, tie ir vairāk vai mazāk nepilnīgi. Taču šāda pieeja uzdod ļoti svarīgu jautājumu: kā mēs varam noteikt, kuri periodi un dokumenti Baznīcas vēsturē ir normatīvi un kuri nav, un kam pieder vara izlemt un izvēlēties? Šo populāro nostāju, kas iedala Baznīcas vēstures

⁴ Macy.

⁵ Carolyn Osiek, “The Church Fathers and The Ministry of Women” in *Women Priests*.

⁶ Macy.

periodus normatīvos un mazāk normatīvos, varētu dēvēt par „eklesiālo darvinismu”, jo tas vienmēr saredz tagadni kā attīstības augli un progresu attiecībā pret pagātņi un domā, ka tagadne vienmēr ir spējīga labāk spriest, kas pagātnē ir bijis normatīvs un saistošs un kas nav. Problēma ir tā, ka, lai varētu spriest par pagātņi, no visa plašā dokumentu un faktu klāsta fiziski var izvēlēties tikai dažus, un parasti izvēlas tikai tos, kas atbalsta konkrēto izredzēto argumentu, līdz ar to pagātne vienmēr tiek izvērtēta selektīvi. Vel vairāk, tas, kuŗš piemeklē un izvēlas faktus, arī nosaka virzienu, kurā teoloģija attīstīsies. Tas nozīmē, ka nav objektīvas vēsturiskas patiesības, jo jebkuŗš mēģinājums klasificēt jebkuru vēsturisku faktu nekavējoties noved pie interpretācijas saskaņā ar katra personiskajām idejām un pasaules uzskatu. Veidojot vēsturi, cilvēciskās izvēles faktora klātbūtne ir nenovēršama, tādēļ svarīgi ir formulēt, kāda veida izvēle būtu attaisnojuma. Garijs Meisijs (*Gary Macy*) uzskata, ka vienīgā kristiešiem attaisnojamā izvēle, saskaņā ar kuru vērtēt gan pagātņi, gan tagadni, ir to atbilstība centieniem realizēt dzīvē evaņģēlija labo vēsti, pieļaujot dažādību veidos, kādos šī vēsts tiek izdzīvota.⁷

Savādi ir tas, ka šis teoloģijas paveids, kas ir ļoti konservatīvs un vienmēr atsaucas uz Baznīcas tradīciju, apgalvo, ka tas pretojas vilinājumam iegrīmt modernisma plūsmā, kamēr īstenībā tas galveno vērtību piešķir šodienai un šī mirkļa vērtējumam, un pagātne ir atkarīga no tā, vai tagadne to pieņem par normatīvu. Galu galā, tas, kas tiek uzskatīts par normatīvu, mainās no viena laikmeta uz otru. Patiesā nemainīgā Baznīcas mācība (šajā gadījumā šis tēzes autors, Garijs Meisijs, domā Romas Katoļu Baznīcu), kas tiek sludināta vienmēr un visur ir atkarīga no tā, kuŗas vietas uz zemes pie varas esošā Baznīcas autoritāte uzskata par „visur” un kuŗus laikus tā uzskata par „vienmēr”. Kopumā ņemot, ir skaidrs, ka ordinācijas definīcija ne vienmēr ir bijusi viena un tā pati, taču tas nenozīmē, ka mūsu šodienas izpratne par ordināciju un par to, kas var un kas nevar tikt ordinēts, ir labāka un pilnīgāka nekā tā, kas Baznīcai bija pirms gadu desmitiem un simtiem. Tradīcijas vērtība drīzāk ir tās spējā adaptēties mainīgajiem apstākļiem, kā viņa to darīja kristietības pirmsākumos, nekā turēties pie diskriminējošiem ieradumiem un principiēm, kas pat nav bibliski, tādēļ arī šodien Baznīcas izpratnei par ordināciju vajadzētu būt atbilstoši šodienas situācijai, nevis kādai situācijai, kas bija raksturīga Baznīcai Romas impērijā vai Baznīcai viduslaikos.⁸

Tātad, kā mēs redzam, viss arguments par to, ka sievietes nevar tikt ordinētas, balstītās uz seno pieņēmumu, ka sieviete ir zemākas kārtas radījums. Tā nedomāja Jēzus, toties tā domāja 1.Timoteja vēstules autori, tā domāja baznīctēvi, un to vēlāk atkārtoja kanonistu un teologu paaudzes. Galu galā par vispārzināmu patiesību tika pieņemts fakts, ka sievietes nevar tikt ordinētas. Ja arī kāds interesējās kāpēc, tad izskaidrojums bija tāds, ka tā ir teikuši iepriekšējo paaudžu teologi un kanonisti, kas savukārt atsaukušies uz baznīctēvu izteikumiem, kuŗi savukārt uzskatīja praksi neordinēt sievietes par kaut ko, kas ir bijis visiem skaidrs no laika gala (*had been settled time out of mind*).⁹

⁷ Macy.

⁸ Macy.

⁹ John Hilary Martin, “The Ordination of Women and the Theologians in the Middle Ages” in *A History of Women and*

Šai problēmai ir vēl viena puse – vai tas vien, ka tradīcija ir pastāvējusi gadsimtiem ilgi, ir pietiekams pamatojums, lai teiktu, ka tā ir neklūdīga, jo īpaši tad, kad paši tradīcijas aizsākumi ir šaubīgi? Tradīcijas ilgums kā tāds vēl nevar tikt uzskatīts par normu, jo cilvēka daba, ieskaitot Baznīcai piederošo jeb kristiešu dabu, ir grēka varā. Vēl vairāk, evaņģēlijos mēs nekur neredzam tādu iezīmi, ka pirmbaznīca būtu tikusi dibināta kā nemainīgs, perfekts veidojums, uz kuŗu vēlākajām paaudzēm būtu jāskatās kā uz nepārspējamu paraugu. Drīzāk otrādi, evaņģēlijos ir vīzija par visaptverošu pasaules atpestīšanu, kas ir kā tāls mērķis, kā ideāls, uz kuŗu tiek ties un kuŗa simbols ir Dieva valstība.¹⁰

Avoti:

1. Robert M. Grant, *Gnosticism. A source book of heretical writings from the Early Christian period* (New York: Harper & Brothers, 1961),
2. Elaine H. Pagels, "What Became of God the Mother? Conflicting Images of God in Early Christianity" in *Studies in Early Christianity*, Vol.V, *Gnosticism in the Early Church*, ed. David M. Scholer (New York & London: Garland Publishing, Inc., 1993).
3. J. Kevin Coyle, "The Fathers on Women and Women's Ordination" in *Studies in Early Christianity*, Vol.XIV, *Women in Early Christianity*, ed. David M. Scholer (New York & London: Garland Publishing, Inc., 1993).
4. John Wijngaards, *The Ordination of Women in the Catholic Church. Unmasking a Cuckoo's Egg Tradition* (New York: Continuum, 2001).
5. Macy, Gary. *The Banquet's Wisdom. A Short History of the Theologies of the Lord's Supper*, second edition. Akron, Ohio: OSL Publications, 2005.
6. Carolyn Osiek, "The Church Fathers and The Ministry of Women" in *Women Priests*.
7. John Hilary Martin, "The Ordination of Women and the Theologians in the Middle Ages" in *A History of Women and Ordination*.
8. Ruether, "Women Priests and Church Tradition".

Ordination.

¹⁰ Ruether, "Women Priests and Church Tradition".